

Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning

Høringsuttalelse til forslaget om ny

Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver

Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning (DMMH) har med tilfredshet mottatt invitasjonen til å avgi høringsuttalelse til det framlagte høringsutkastet «Forskrift X om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver».

Høringsutkastet representerer et interessevekkende utgangspunkt til ny rammeplan for barnehagene. Utkastet er kortere, og framstår både som tydeligere og mer forpliktende enn gjeldende rammeplan. DMMH er særlig fornøyd med at høringsutkastet forsøker å ivareta både barnehagens verdigrunnlag og barndommens egenverdi.

Til vår tilfredshet merker vi oss at flere av innvendingene som ble reist fra deler av barnehagefeltet og fra barnehagesektoren mot enkeltforslag i Meld. St. 19 (2015-2016) *Tid for lek og læring. Bedre innhold i barnehagen*, er tatt til følge. Det samme gjelder stortingsflertallets vedtak om enkelte av føringene i den samme meldingen.

DMMHs høringsuttalelse konsentrerer seg kun om utvalgte sider ved utkastet. Det gjelder særlig barnehagens samfunnsmandat, barndommens egenverdi og barnehagens verdigrunnlag. I utkastet ser vi potensiale til å gjøre utvidelser, endringer og presiseringer. Departementet ber dessuten høringsinstansene særlig vurdere

- o hvorvidt forslaget til ny rammeplan fungerer som et tydeligere styringsdokument
- o hvorvidt forslaget til ny rammeplan fungerer som et velegnet arbeidsdokument for barnehagepersonalet
- o hvorvidt forslaget til ny rammeplan ivaretar barnehagens brede samfunnsmandat
- o hvilke deler av rammeplanen som bør utdypes i veiledningsmateriell

Avslutningsvis vil vi i tillegg understreke barnehagelærerutdanningens betydning for at rammeplan kan utgjøre et velegnet verktøy i barnehagenes videre utvikling. Det gjelder særlig målene om å fremme mangfold, medvirkning, likeverd og demokrati, livsmestring og helse.

1 Barnehagens verdigrunnlag

Både barndommens egenverdi og et helhetlig læringssyn er sentrale kjennetegn ved utformingen av den norske og den nordiske barnehagemodellen. Både fra et politisk perspektiv og et profesjonsperspektiv er dette avgjørende. DMMH er svært tilfreds med at utkastet er forankret i en forståelse av hverdagslivet i barnehagen og den betydningen det har *som verdi i seg selv*. Lekens plass, og som langt på vei var underkommunisert i Meld. St. 19, er bedre ivaretatt i høringsutkastet. Både demokrati, mangfold, likeverd, men også bærekraftig utvikling, livsmestring og helse er tydeliggjort som en del av barnehagens verdigrunnlag. Livsmestring har kommet inn som et nytt element i barnehagens verdigrunnlag. Det kan diskuteres i hvilken grad livsmestring er et relevant element for barnehagebarn. Det å fremme livsmestring, psykisk helse, følelse av egenverdi, med en lydhørhet for barns trivsel, representerer en ivaretagelse av barnehagen som en barndom- og demokratiarena. Slik blir livsmestring til en verdi. Vi foreslår likevel å utelate begrepet «livsmestring». Begrepet er lite forenlig med barnehagelovens formålsparagraf, og med barndommens egenverdi. Vi foreslår at overskriften «Livsmestring og helse» på s. 5 endres til «Mestring».

Det heter at «Barnehagen skal bidra til barns trivsel, livsglede, mestring og følelse av egenverd og forebygge krenkelser og mobbing». I barnehagens hverdag kan det for personalet være problematisk å identifisere mobbing fra annen asosial adferd eller handlinger. Likevel gir høringsutkastet klare signaler om å håndtere, stoppe og følge opp. «Barnehagen skal ha et bevisst forhold til at barn kan være utsatt for omsorgssvikt, vold og seksuelle overgrep og vite hvordan den kan forebygge og oppdage omsorgssvikt, vold og seksuelle overgrep». Alle handlinger og avgjørelser som berører barnet, skal ha barnets beste som et grunnleggende hensyn. Prinsippet er nedfelt i barnekonvensjon, og er nedfelt i Grunnlovens § 104. Forankringen i barnehagens premisser, dvs. barnehageloven, gjøres mer eksplisitt ved i større grad å henviser til relevante paragrafer i loven underveis, spesielt § 19.

2. Barns medvirkning

Utviklingen av barnehagen som et sentralt fellesskap for barn er vesentlig. Personalet skal sikre alle barns deltagelse og medvirkning. Et vesentlig element blir hvordan barnehagen «gjør» demokrati, det vil si alle barns medvirkning i form av medskapning i ofte ikke-planlagte og uforutsigbare prosesser i barnehagens hverdag. Denne tilnærmingen går ut over «Ulike meninger og perspektiver skal få komme til uttrykk og være utgangspunkt for utviklingen av barnehagen som demokratisk fellesskap». Det medskapende, relasjonelle og uforutsigbare bør skrives klarere inn i teksten.

3. Samarbeid mellom hjem og barnehage

«Foreldresamarbeidet skal alltid ha barnas beste som mål». Denne formuleringen kan med fordel stå først. Barnehagen har en mangfoldig foreldregruppe. Samarbeid mellom hjem og barnehagen skal ta utgangspunkt i, og gjenspeile barnehagens mangfold. En formulering om mangfold bør nedfelles i teksten.

3. (4) Barnehagens formål og innhold

I barnehagens hverdag er omsorg-, lek- og læringsprosesser flettet inn i hverandre. Allerede på s. 4 trer denne integrerte forståelsen fram. En helhetlig tilnærming til læring og utvikling skal fortsatt ivaretas, og «Lek, omsorg, læring og danning skal ses i en sammenheng». Vi vil imidlertid foreslå at den helhetlige tilnærmingen blir ivaretatt gjennom hele dokumentet, ved at formuleringen «helhetlig pedagogikk» tas inn. Rammeplanutkastet inneholder et eget punkt «Barnehagen skal fremme kommunikasjon og språklig kompetanse». Dette har kommet inn som et eget punkt. Det kan overveies om hele eller deler av dette punktet kan integreres i de andre punktene under «Barnehagens formål og innhold».

I tillegg vil vi generelt bemerke at bruken av de mange «skal»-punktene i rammeplanutkastet signaliserer forpliktelser om oppfølging, men de kan også føre til en rekke utfordringer i barnehagens praksis. De mange «skal»-punktene kan lett tolkes som pålegg, og kan gjøre hverdagen mer strukturert og med mindre rom for det kontekstuelle og situasjonsavhengige enn ønskelig. Evne til faglig basert improvisasjon er en nødvendig kompetanse i det barnehagepedagogiske arbeidet.

Barnehagen skal ivareta barns behov for omsorg

I høringsutkastet til ny rammeplan verdsettes barnas egne omsorgshandlinger, og at personalet skal arbeide for et miljø som ikke bare gjør barna til mottakere av omsorg. Lydhørhet og imøtekommenhet overfor barns behov, omsorg og sensitivitet, skal prege barnehagens hverdag. En omsorgsfull væremåte kan lett bli et ideal, men likevel fungerer formuleringene som en adekvat tilnærming til barnehagens omsorgsfunksjon.

Barnehagen skal ivareta barns behov for lek

Lekens fremtredende plass bør uttrykkes språklig. Vi ønsker at leken ikke bare skal ha en sentral plass i barnehagen. Den skal ha en fremtredende plass der lekens egenverdi er det essensielle. Vi ønsker i tillegg at følgende setning utgår: «Leken skal være en arena for barns utvikling, læring, sosiale og språklige samhandling,» siden den kan oppfattes som en instrumentell tilnærming.

Barnehagen skal fremme danning

Utkastet til rammeplan gir gode ansatser til hvordan barnehagen kan fremme danning ved å ha fokus på barns subjektposisjon, og ved å støtte barna i å forholde seg prøvende og nysgjerrig til omverdenen. Vi verdsetter dessuten at evne til å yte motstand, og handlingskompetanse slik at barna kan bidra til endringer, uttrykkes eksplisitt. Vi vil likevel foreslå denne språklige omformuleringen: «Barnehagen skal bidra til at barna kan *erfare* felles verdier og normer som er viktige for fellesskapet».

Barnehagen skal fremme læring

Punktet om læring bør utdypes ved at personalet møter barns lekende væremåter og ytringer, også i det som betegnes som læringssituasjoner. Følgende bør derfor komme tydeligere fram: Innlevelser med barns opplevelser bør gjenspeiles i noen av prosessmålene, som å ta barns perspektiv, eller å skifte til barns ståsted og fange opp deres synspunkter. Vi ønsker dessuten at kulepunkt fire byttes ut med denne formuleringen: «sørge for at alle barn opplever og erfarer meningsfylt innhold i barnehagen».

Barnehagen skal fremme sosial kompetanse

Personalet i barnehagen får med høringsutkastet et økende ansvar for å fremme et godt psykososialt miljø i barnehagen. Rammeplanutkastet er tydelig med hensyn til både forebygging og til å bygge et velfungerende sosialt fellesskap i barnehagen.

Barnehagen skal fremme kommunikasjon og språklig kompetanse

Kommunikasjon og språk angis som en klar retningsgiver for barnehagen, og representerer samtidig en kontinuitet i barnehagens arbeid. Også matematikk kan nevnes her.

Samisk barnehagetilbud

Barnehagen skal ivareta samisk tradisjonell kunnskap og kultur, og hvordan det samiske kommer til uttrykk i vår tid. Vi vil her foreslå en mer dynamisk tilnærming til kulturbegrepet med denne formuleringen: «... å formidle og *skape* samisk kultur».

4. Barnehagens arbeidsmåter

Dette er et nytt kapittel som foreslås inn i forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver. Arbeidsmåtene er presentert i form av åtte kulepunkt som uttrykker hva personalet skal gjøre. Vi stiller imidlertid spørsmål ved behovet for presiseringen av disse arbeidsmåtene. Kulepunktene fremstår som generelle føringer for og holdninger til det pedagogiske arbeidet, og vi anser dem heller som gjenkjennelige elementer i barnehagens

helhetlige pedagogiske tilnærming. Denne helhetlige tilnærmingen påpekes allerede i innledningen til kapittel 3, *Barnehagens formål og innhold*, og den videreføres og tydeliggjøres i de videre avsnittene i dette kapitlet. Valg av arbeidsmåter inngår i barnehagelærernes metodeansvar, som en del av den profesjonsfaglige kvalifiseringen. Et eget kapittel med arbeidsmåter for barnehagen står, slik vi ser det, i motsetning til profesjonskvalifiseringen til barnehagelærer. Dersom de åtte kulepunktene skal inngå i formskriften, foreslår vi at de heller flettes inn i kapittel 3.

Progresjon

For kvalifiserte barnehagelærere vil progresjon alltid inngå i barnehagens helhetlige pedagogiske planlegging og virksomhet. Progresjonstenkningen ligger allerede inne i kapittel 3 i de ulike delområdene som omtales her. Vi stiller oss kritisk til den forståelsen som fremkommer, det vil si læring og utvikling som lineære prosesser. Når det i høringsutkastet står at «Progresjon i barnehagen innebærer at alle barna skal utvikle seg, lære nye ting og oppleve fremgang», så kan dette tolkes som uttrykk for en stadietenkning som generaliserer barn i alder og modning. Denne tenkningen står i motsetning til de holdninger som ellers preger forskriften – for eksempel at personalet skal være «oppmerksomme på barnas interesser og engasjement og legge til rette for læring i ulike situasjoner og aktiviteter» (s. 9). Setningen («Progresjon i barnehagen innebærer at alle barna skal utvikle seg, lære nye ting og oppleve framgang») foreslås strøket.

Barnehagens digitale praksis

Det er prisverdig at barnehagens digitale praksis utdypes og gjøres eksplisitt. Tematikken kunne gjerne inngått i kapittel 3 under avsnittet «Barnehagen skal fremme kommunikasjon og språklig kompetanse». Digital praksis kunne også vært nevnt under de ulike fagområdene.

5. Barnehagens fagområder

Under fagområdene er det i den gjeldende rammeplanen formulert prosessmål. Denne tilnærmingen blir også gjennomført i høringsutkastet. Vi savner imidlertid en påpekning om at målene som retter seg mot barnas opplevelser og læring, er å forstå som prosessmål, slik det står i gjeldende rammeplan. Formuleringene om hva personalet skal, kan med fordel utvides med formuleringer som å gi rom for, lytte til, stoppe opp, ta i mot barns lekende innspill, endre og så videre, det vil si formuleringer om at personalet skal være åpen for barns bidrag i et gjensidig samspill. Dette handler om å kunne ta inn barns perspektiver og trekke inn deres ulike forståelser og synspunkter. Vi anser den siste setningen i innledningen av kapittel 5 som overflødig. («Fagområdene er i stor grad de samme som barn senere møter som fag i skole»).

Kommunikasjon, språk og tekst

Barnehagen skal i følge høringsutkastet bidra til at barna «utforsker og gjør seg erfaringer med ulike skriftspråksuttrykk, som lekeskrift, tegning og bokstaver, gjennom lese- og skriveaktiviteter». I tillegg til lekeskrift, tegning og bokstaver burde det også nevnes tallsymboler. Det er positivt at høringsutkastet tydeliggjør barns tidlige skriftspråklige prosesser som et anliggende for barnehagen. Begrepet «språkformer» gir likevel liten mening, og vi foreslår at begrepet presiseres. Vi ønsker videre at barn skal bli eksponert for et mangfold av litterære sjangre, og vi foreslår også at poesi (som er noe mer enn sanger, rim og regler) blir tatt inn igjen, slik det er i den nåværende rammeplan. Vi foreslår videre at den andre setningen i første avsnitt under overskriften «Kommunikasjon, språk og tekst» i utkastet til ny rammeplan omformuleres til: «I barnehagen skal barna møte ulike språk, språkformer og dialekter gjennom poesi, rim, regler, sanger, litteratur og tekster fra samtid og fortid».

Vi stiller oss noe spørrende til at det er gjennom «lese- og skriveaktiviteter» at barnas utforsking og erfaring skal skje. Hva menes med lese- og skriveaktiviteter? Dette kan lett assosieres med planlagte og voksenstyrte aktiviteter, som i praksis kan få forrang fremfor barns egne initiativ og engasjement med skrift og skriving i lek og samspill. Vi foreslår dermed dette kulepunktet endret til «utforsker og gjør seg erfaringer med ulike tekstuttrykk, som skrift, tegning og bokstaver, gjennom for eksempel lese- og skriveaktiviteter.» I kulepunkt fem kan «uttrykksformer» med fordel erstattes med «og andre litterære sjangere.» I kulepunkt fire er ikke de fire begrepene på samme hierarkiske nivå, og vi foreslår «språk» erstattes med «ord». Slik blir begrepene identiske med de som er brukt i kulepunkt fire under «barnehagens bidrag». På samme måte vil vi kommentere siste kulepunkt om hva personalet skal: «inkludere alle barna i språkstimulerende aktiviteter». I en helhetlig pedagogisk barnehagevirksomhet er språk og språkutvikling en integrert del av hverdagslivet. Vi har også forskningsbasert kunnskap om hverdagssamtalens verdi for barns språklæringsprosesser. Vi vil foreslå at kulepunktet endres til å handle om å «inkludere alle barna i hverdagslivets språklige kommunikasjon».

For øvrig vil vi kommentere at innholdet under dette fagområdet til dels overlapper og gjentar tekst fra kapittel 3, avsnittet «Barnehagen skal fremme kommunikasjon og språklig kompetanse».

Kropp, bevegelse, mat og helse

Vi ser positivt på at der er formulert tydeligere krav om at barn skal ha daglig fysisk aktivitet og at barnehagen skal fremme barns fysiske og psykiske helse. I denne presisjonen opplever

vi likevel at det er noe forvirring i begrepsbruken. Blant annet benyttes begrepene mental og sosial velvære (s.12), og fysisk og psykisk helse. Det kan oppleves unødvendig å benytte både begrepet velvære og trivsel. Begrepet trivsel er benyttet innledningsvis i planen og kan benyttes gjennomgående til fordel for velvære. Eksempelvis benyttes «opplever trivsel» i første kulepunkt (s. 13). Trivsel er et godt forankret begrep som benyttes i norske barnehager. Vi forstår det mentale som sammenfallende med begrepet psykisk helse, og formuleringen (s. 12) kan forenkles og spesifiseres med «sosial, fysisk og psykisk helse».

Vi ser at begrepene mat, matglede, matkultur og måltidsaktiviteter preger innholdet i dette fagområdet. Vi støtter dette temaet som et viktig bidrag til innhold i barnehagen. Punktet «får innsikt i matens opprinnelse, produksjon av matvarer og veien fra mat til måltid» berører likevel tematikk som også er et innhold i fagområdet «Natur, miljø og teknologi» om blant annet «bærekraftig utvikling», og at barn «får erfaringer med å bruke naturen som spiskammers» (s. 15). Fagområdene bør justeres for å sikre at innholdet er faglig oppdatert og relevant.

Vi foreslår videre at barns individuelle ressurser/ferdigheter og behov bør tas med i forståelsen av barns fysiske og motoriske utvikling. Vi savner forståelse for at målene som retter seg mot barnas opplevelser og læring er å forstå som prosessmål, slik det står i gjeldende rammeplan. Videre at «kroppsbevissthet» bør erstatte «kroppsbeherskelse». Vi mener videre at allerede etablerte begreper i forskningslitteratur bør benyttes fremfor å introdusere andre varianter av dem. Risikofylt lek er det etablerte begrepet i denne sammenhengen. Samtidig er det en uklar formulering å skrive at barna skal «oppleve å vurdere». Det er erfaringen (og derigjennom læring gjennom erfaring) som er det sentrale knyttet til å vurdere risikoer. Opplevelse kan gjerne være knyttet til mestring, men blir uklart når det knyttes til vurdering. Vi foreslår derfor «erfaringer i..» som et bedre begrep enn «opplever å...»: «At barna får erfaringer i å vurdere og mestre risikofylt lek».

Når det gjelder formuleringene om hva personalet skal, kan det utvides med formuleringer som å gi rom for, lytte til, stoppe opp, ta i mot barns lekende innspill, endre, det vil si formuleringer om at personalet skal være åpen for barns bidrag i et gjensidig samspill. Det bør også formuleres at personalet skal legge til rette for kroppslig lek ute og inne som bidrar til bevegelsesglede og fellesskapsfølelse hos barn. Vi opplever at helsefremmende og

forebyggende tiltak har sammenfallende meningsinnhold. Formuleringen kan forenkles til «kjenne til og praktisere nasjonale føringer for helsefremmende arbeid som gjelder barn».

Kunst, kultur og kreativitet

Vi mener det er for lite fokus på barnehagelæreren som initiativtaker og premissleverandør for barnas erfaringer og arbeid med kunst, kultur og kreativitet. Dette innebærer blant annet at rammeplanen må uttrykke at fagområdet omfatter kunst og håndverk, musikk, dans, drama og teater. Barnas varierte uttrykksformer er sentrale i fagområdet, og dette bør komme tydeligere fram. Barnehagen skal være en arena der barn får opplevelser som kan legge grunnlag for tilhørighet og identitet. Dette bør knyttes til estetiske fellesskap, og inspirere til eget skapende arbeid. Kultur *med* barn vil være et sentralt begrep her. Barnehagen skal sørge for at barna blir kjent med og kan jobbe med et mangfold av kulturelle og kunstneriske uttrykk. Det bør komme klart fram at personalet skal aktivt og kontinuerlig inspirere barna til nye estetiske erfaringer gjennom ulike formelle og uformelle kunst- og kulturuttrykk. Sentrale fokusområder i disse uttrykkene skal være improvisasjon, digitale verktøy og flerkulturelle perspektiver. Personalet skal ha tilstrekkelig kompetanse på musikalske og visuelle digitale verktøy for å kunne arbeide med disse på en kritisk og konstruktiv måte sammen med barn. Personalet skal også ha tilstrekkelig kompetanse i musikk til å kunne improvisere musikalsk og kommunikativt med barna for å ivareta og utvikle barns egne spontane musikalske uttrykk. Personalet skal ha kompetanse til å kunne formidle de grunnleggende ferdighetene i bruk av håndverks-verktøy/teknikker knyttet til formgivende kulturer. Barnehagen skal anerkjenne og støtte barns skaperglede og humor, gjennom lek og kunstnerisk utfoldelse. Dette må komme tydeligere fram i den nye rammeplanen.

Natur, miljø og teknologi

Fokus på naturlig mangfold, bærekraftig utvikling og utforskning er viktig, og vi ser meget positivt på at dette løftes fram. I denne sammenheng opplever vi at «universet» faller ut som tema i forhold til den gamle rammeplanen. Vi mener at begrepet «universet» bør synliggjøres mer, siden forståelse av jordas plass i verdensrommet og hvordan andre himmellegemer påvirker livet på jorda er viktig for en helhetlig forståelse av sammenhengene i naturen. I denne forbindelsen er begrepet teknologi noe uklart. I teksten henvises til «bruk av teknologi og redskaper» som i stor grad ligner den forrige rammeplanen. Hvorvidt begrepet teknologi

innen dette fagområdet innbefatter digital teknologi, samt hva navneendringen fra teknikk til teknologi egentlig betyr for fagområdet, kommer ikke tydelig nok fram.

Antall, rom og form

Formuleringene her er tydeligere og mer systematiske enn i den gjeldende rammeplanen. Vi verdsetter at «matematikkglede» anvendes. «Matematikkglede» burde også stå under den innledende teksten over hva fagområdet er og handler om, og ikke bare i kulepunktene under «Personalet skal». Den første setningen gir inntrykk av at matematikk handler bare om «strukturer og sammenhenger i naturen, samfunnet og universet». Matematikk handler i stor grad også om tenkte abstrakte strukturer. Vi foreslår derfor å sette inn «bl.a.». Når innholdet i fagområdet ramses opp, savner vi «former». Vi foreslår også en annen rekkefølge som bedre kan gjenspeile fagets progresjon: «sammenlikning og sortering, plassering, orientering og visualisering, former og mønstre, tall og telling og måling».

Etikk, religion og filosofi

Formuleringene er tydeligere enn i den gjeldende rammeplanen. Når det heter at «personalet skal» håper vi dette kan bidra til at målene i dette avsnittet blir fulgt opp bedre i barnehagen. At det i innledningen til avsnittet brukes ulike begreper som «få kjennskap til», «erfaringer med», «interesse for» og «forståelse for» oppfatter vi også er hensiktsmessig. I stedet for «formidle historier» bør det stå «formidle fortellinger» som er et videre og åpnere begrep, og dessuten samsvarer mer med det som er skrevet i innledningen til avsnittet. Det er dessuten på sin plass at ikke bare arbeidet direkte med barn berøres, men at også det yrkesmessige perspektivet konkretiseres ved hjelp av det siste kulepunktet i dette avsnittet: «identifisere verdikonflikter i hverdagen, reflektere over verdiprioriteringer og holdninger og ha et bevisst forhold til hvordan disse kommer til uttrykk i arbeidet med barna». Vi savner likevel noen viktige formuleringer fra den gjeldende rammeplanen når det gjelder barnehagens verdigrunnlag: s. 11: «Ved å synliggjøre religioner og livssyn i formålet, anerkjennes både at religioner og livssyn har en plass i det offentlige rom, og at det er plass for en åndelig dimensjon i barnehage». Og nederst s. 12: «Opplæring til tro er hjemmets ansvar», og resten av avsnittet er også viktig presisering.

Nærmiljø og samfunn

Fagområdet blir noe lokalt orientert, og det går for lite fram at barn også lever i en verden preget av globalisering. Verdien solidaritet kunne også ha vært tydeligere i dette fagområdet, siden flere barnehager har lange tradisjoner med solidaritetsarbeid i vid betydning. Dette bør komme fram gjennom dette fagområdet.

I høringsutkastets første del legges det vekt på at barnehagen skal bygge sin virksomhet på verdier knyttet til bl.a. barndommens egenverdi, og barn som aktive deltagere og subjekt i sine egne liv. Vi mener imidlertid at flere av målformuleringene i fagområdet nærmiljø og samfunn bærer preg av det motsatte. Det kan synes som om det ligger en forståelse av et objekt-subjekt forhold mellom personalet og barna i barnehagen. Personalet fremstilles som aktivt handlende, mens barna framstilles som passive mottakere uten erfaringer og kunnskap om eget nærmiljø. Personalet «gjør barna kjent med/introduserer barna/gir barna forståelse av osv». I et nærmiljøperspektiv er dette et problematisk utgangspunkt fordi vi vet at barna på ulike måter er deltagere, er bærere av kunnskap og kjennskap, og på ulike måter påvirker sine liv, sine familier og kulturer og sine nærmiljø (jf. høringsutkastets punkt 1 om barnehagens verdigrunnlag). Denne kunnskapen om barnas aktive deltagelse bør i større grad reflekteres i fagområdet, med en større vektning av barnas allerede eksisterende kunnskap med målformuleringer i retning av å styrke/videreutvikle /bygge opp om/bidra til/ m.v. Dette gjelder både for krav til personalet, og for barnas utbytte.

6. Ansvar og roller

Under dette kapitlet fremhever høringsutkastet tydeligere enn i gjeldende rammeplan at barnehagen som pedagogisk virksomhet må ledes, og utkastet gjør dette gjennom å differensiere mellom henholdsvis barnehageeiers, styrers og pedagogisk leders ansvar for ledelse av ulike nivåer av barnehagens virksomhet. Dette anser vi som en ønskelig og nødvendig presisering av at utviklingen av gode pedagogiske prosesser må ledes. Vi vil for vår del fremheve at pedagogisk ledelse må bygge på forskningsbasert kunnskap, om barn og barndom, og innsikt i å lede endrings- og utviklingsprosesser i barnehagen. Vi vil tilføye at pedagogiske skjønn, profesjonens betydning og autonomi er helt sentralt her. En slik presisering er nødvendig, og derfor er det også viktig å framheve eiers ansvar for at barnehagepersonalet innehar god nok pedagogisk kompetanse. Framstillingen av eiers ansvar i forhold til styrers og pedagogisk(e) leder(e)s ansvar innebærer likevel et dilemma, som vi mener rammeplanen bør avklare bedre enn utkastet gjør. Formuleringen om at eier har

«dermed juridisk ansvar for kvaliteten på barnehagetilbudet» er på den ene siden riktig, men kan også oppfattes som en rett til å styre og bestemme pedagogiske valg (bl.a. når det gjelder valg av pedagogiske metoder). Dette mener vi kan gå på bekostning av styrers og pedagogisk leders ansvar og muligheter for å lede personalet og barnehagens utvikling. En grunn til slik skepsis finner vi i framstillingen av eiers rett til å gjøre slike valg i departementets

Høringsnotat om endringer i barnehageloven (KD, 2014), der eiers styringsrett omfatter «rett til å velge system, verktøy og observasjonsmuligheter» (notatet, s. 29). Også formuleringen om «barnehageeierens lokale tilpasning», som er hjemlet i barnehageloven, mener vi burde presiseres til å handle om nettopp «tilpasning til lokale forhold». (Utformingen i flere private barnehager i dag kan oppfattes som at «nasjonale» eiere tilpasser «lokale barnehager» til egne, overordnede ideer om hva som oppfattes som god barnehagepedagogikk.)

Rammeplanen vil øke barnehageeiers ansvar for å opprettholde den pedagogiske kvaliteten. Her vil en rekke dilemmaer oppstå: Den pedagogiske lederen sitt ansvar og autonomi, og eierens ansvar for kompetanseutvikling. Vi vil advare mot en styringsrett som innbefatter rett til å velge system, verktøy og observasjonsmuligheter (jfr. KD 2014). Vi ser et behov for å kunne ivareta barnehagens hybride og komplekse ledelsesformer. Det skjer blant annet gjennom en tydelig ansvarsfordeling mellom eier, styrer og pedagogisk leder ved å åpne opp for kontekstavhengige løsninger. Vi savner en ytterligere tydeliggjøring og avklaring av spenningen mellom profesjon og institusjon, mellom eier og pedagogisk leder sitt ansvar. Ett punkt som kan bli mer tydelig, er hva det vil si at «eier har rett til å tilpasse rammeplanen til lokale forhold». Hvordan skal dette balanseres opp i mot profesjonskunnskaper, og nasjonale eiere? I tillegg kan det være formålstjenlig med en avgrensning med tanke på hvordan barnehageeier kan tolke «eiers ansvar»: Barnehageeieren har det overordnede ansvaret for at barnehagen drives i samsvar med gjeldende lover og regelverk, jf. barnehageloven § 7 første ledd.

7. Barnehagen som pedagogisk virksomhet

Høringsutkastet forutsetter en tydelig og kompetent styrer og leder som ut fra den gjeldende situasjonen kan lede barnehagen som lærende organisasjon. Fokuset må til en hver tid være på barnegruppas sammensetning, mangfold og likeverd. Individets behov og fellesskapets behov vil representere ulike utfordringer i barnehagens hverdag. Den til en hver tid gjeldende forskningsbaserte kunnskapen gir retning og impulser til kontinuerlige læringsprosesser

gjennom barnehagens ulike arbeidsformer hvor profesjonelt skjønn og dømmekraft utgjør vesentlige hjørnesteiner.

Kapittel 7 har et avsnitt om tilrettelegging av tilbud for barn som trenger ekstra støtte. I forlengelsen av dette savner vi et avsnitt om barnehagens samarbeid med ulike eksterne instanser, jfr kapittel 5 i gjeldende rammeplan. Vi vil videre påpeke at høringsutkastet er for utydelig i sine føringer for bruken av dokumentasjon og vurdering av enkeltbarns ferdigheter og egenskaper. Det er ønskelig med en tydeliggjøring av forskjellen mellom helhetlige observasjoner, og systematiske observasjoner og kartlegging. Hensynet til personopplysningsloven må fremkomme tydeligere, det bør skilles mellom helhetlige observasjoner og innsamling og behandling av personopplysninger som krever et hjemmelsgrunnlag. Behovet for å klargjøre formål, oppbevaring, sikkerhet og sletting burde også vært kommentert. Det påpekes at det normalt kreves samtykke fra foreldrene dersom barnehagen skal dele personopplysninger med andre instanser. Frivillig, informert samtykke gjelder også ved registrering av personopplysninger. Dette underkommuniseres med den nåværende setningen.

8. Overganger

Det er gode føringer for en barnesentrert praksis at barnehagen skal bidra til at barna får «avslutte barnehagetiden på en god måte og møte skolen med nysgjerrighet og tro på egne evner». Vi savner imidlertid konkretisering her.

Avslutning: Betydningen av en forskningsorientert og praksisrettet utdanning

I høringsutkastet vil vi særlig framheve den pedagogiske lederen sitt ansvar for ledelse av barns lek og læring, trivsel og omsorg. Det samme gjelder for de omfattende dannelsingsprosessene som finner sted i barnehagens hverdag. Dette forutsetter en forsterkning i forhold til gjeldende rammeplan med en utdanning av barnehagelærere som i økende grad vektlegger ny, tverrfaglig/flerfaglig forskningsbasert kunnskap. Og hvor kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse til en hver tid er oppdatert på barndommens mangfold og barnehagens kompleksitet, med økt kunnskap og refleksiv kompetanse når det gjelder hvilke tiltak som til en hver tid er til barns beste.

Både styrer og pedagogisk leder inngår i barnehagens kollegafelleskap. Med sine kunnskaper og ferdigheter skal de kunne skape faglig utvikling i tråd med barnehagefeltets tradisjoner og verdier og samtidig være endringsagenter og de sentrale personene i barnehagens kontinuerlige kvalitetsarbeid. Siden utkastet til rammeplan i større grad enn tidligere

forutsetter oppdatert og forskningsorientert kunnskap, vil det være ulike fortolkninger av den forskningsbaserte kunnskapen som gir retning for defineringen og formidlingen av den kompetansen som barnehagelærerutdanningen til en hver tid bygger på. Både styreren og den pedagogiske lederen blir en kunnskapsleder, og hvor både profesjons- og institusjonskunnskap er helt sentralt for å kunne håndtere utfordringer og den kompleksitet og hybride ledelsesformer som barnehagens hverdag representerer. Det vil si å kunne utøve profesjonelt skjønn og dømmekraft.

Utkastet til rammeplanen gir stort lokalt handlingsrom, og overlater et stort tolknings- og handlingsansvar til de involverte. Samtidig innebærer dette lokale handlingsrommet en krevende «oversettelse» av planen til praksis, slik at barns beste til en hver tid er ivarettatt. DMMHs som utdanningsinstitusjon ser med spenning fram til hvilket kompetansetiltak som vil følge utkastet til rammeplan. Det samme gjelder veiledningsmateriale for det vi oppfatter som sentrale deler av høringsutkastet, omtalt foran.

Vi opplever at høringsutkastet langt på vei er et tydeligere styringsdokument, et velegnet dokument for personalet og at utkastet til rammeplan for barnehagen ivaretar barnehagens brede samfunnsmandat.